

STRESZCZENIE

Krystyna Gielarek Gorczyca

Temat: Twórczość literacka i krytyczna Anieli Gruszeckiej

Skoncentrowanie się na twórczości Anieli Gruszeckiej rosnącym zainteresowaniem kobiecą literaturą, jej barwnością i wielokierunkowością. W różnorodność piśmiennictwa kobiecego wpisuje się doskonale Aniela Gruszecka – osobowość o umyśle ścisłym i niebywalej wrażliwości na słowa i emocje. Warto nadmienić, że międzywojnie to czas jej największej aktywności literackiej. Dorobek pisarki odnosi się do wielu aspektów życia i zawsze jest celnie osadzony w kontekście aktualnych wydarzeń z życia politycznego, intelektualnego i kulturowego, które autorka z uwagą śledziła. Znajdziemy tu więc zarówno beletrystykę właściwą jeszcze czasom zaborów, jak i powieści tchnące duchem nowych kierunków literackich międzywojnia, a także powieść o drugiej wojnie światowej oraz prozę edukacyjną, historyczną i biograficzną. Ważną częścią pisarskiego dorobku Gruszeckiej są też studia o literaturze oraz jej działalność recenzencka. Punktem stycznym podejmowanych przez Anielę Gruszecką rodzajów literackich jest mocne dążenie do zachowania polskiej mowy, tradycji i kultury w ich najczystszej formie – tę dbałość o spuściznę narodu wyniosła pisarka z domu, a pod wpływem pracy męża, językoznawcy Kazimierza Nitscha, miała okazję patrzeć z bliska na zmiany zachodzące w tych obszarach.

Beletrystyka Anieli Gruszeckiej jawi się jako barwna mozaika – złożona z wielu pozornie różnych elementów, ale możliwa do odczytania, gdy spojrzymy na nią z dalszej perspektywy. Wtedy dopiero widzimy całościowy kształt i charakter, i dopiero wtedy możemy ocenić jej wartości artystyczne. Podstawowym celem rozprawy zatytułowanej *Twórczość literacka i krytyczna Anieli Gruszeckiej* jest przedstawienie, poddanie naukowej analizie oraz historycznoliterackiej ocenie najważniejszych ogniw dorobku twórczego autorki *Przygody w nieznanym kraju* w perspektywie ich związków z epoką, a w konsekwencji próba wyznaczenia miejsca tych dokonań na mapie literatury polskiej dwudziestego wieku. Przyjęta formuła pracy oznacza, że w sferze rozważań mieści się jej proza psychologiczna, biograficzna, historyczna, a także powieści dla młodzieży oraz prace krytycznoliterackie poświęcone pisarstwu dla młodszych czytelników. Rozprawa zmierza więc do możliwie pełnego zakreslenia najważniejszych aspektów twórczości Gruszeckiej, aby tym wyraźniej ujawnić główne rysy

świadomości artystycznej pisarki. O indywidualnym charakterze twórczości Anieli Gruszeckiej świadczy bowiem w moim przekonaniu nie tylko własny krąg zagadnień i charakterystyczna metoda pisarska, lecz również zawarte w ich intelektualno-refleksyjnych implikacjach przekonanie o poznawczych, etycznych i dydaktycznych funkcjach literatury, mającej służyć czy to sprawie społecznego wyzwolenia kobiet, czy edukacji młodego pokolenia. W swojej pracy analizuję te elementy pisarstwa Anieli Gruszeckiej, które są najbardziej charakterystyczne dla niej i reprezentują jej światopogląd.

Dorobek literacki Anieli Gruszeckiej jest obszerny i zróżnicowany. W niniejszej pracy skupiam się na kilku wybranych utworach, które uważam za reprezentatywne i jednocześnie najbardziej znaczące osiągnięcia pisarskie. Są to: *W grodzie żaków* (1913), *Nad jeziorem*, *Sielanka wielkopolska z XIII wieku* (1921), *Przygoda w nieznanym kraju* (1933), *Od Karpat nad Bałtyk* (1946), *Powieść o kronice Galla* (1962-1970), *Całe życie nad przyrodą mowy polskiej* (1977), a także artykuły z czasopism „Przegląd Warszawski” (1922-1924) i „Przegląd Współczesny” (1925-1932). Teksty te wyróżniają się mnogością tematów i dostarczają odpowiedniego materiału do porównań, analiz i interpretacji. Praca ma więc w zamyśle charakter zarysu problemowego twórczości prozatorskiej i krytycznej nieco zapomnianej przez lata autorki.

W jeszcze innej perspektywie niniejsza praca to wstęp do szerszych badań poświęconych życiu i twórczości Anieli Gruszeckiej. Poruszone tu zostały tematy, które nie znajdowały odzwierciedlenia we wcześniej wspomnianych publikacjach. Mam również nadzieję, że ten zarys monograficzny pokaże też, że Gruszecka to pisarka wielu tematów i nie należy ograniczać jej pisarstwa do jednej tylko powieści.

Słowa kluczowe: pisarka, artystka, powieści, recenzje krytyczne, historia, dziecko, język.